

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมประจำท้องถิ่น เครื่องปั้นดินเผาของชนชาติหลี มณฑลไห่หนาน ประเทศจีน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมประจำท้องถิ่นของชนชาติหลีผ่านกรณีศึกษา “เครื่องปั้นดินเผา” ซึ่งเป็นมรดกภูมิปัญญาที่สืบทอดมายาวนาน โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Approach) ผสมผสานกับการสื่อสารวัฒนธรรม (Cultural Communication Approach) เพื่อทำความเข้าใจการสื่อสารระหว่างบุคคลในชุมชน การถ่ายทอดองค์ความรู้ และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการอนุรักษ์วัฒนธรรม

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ผู้วิจัยได้ทำการเลือกทำวิจัยโดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participatory Observation) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีข้อมูลเนื้อหาที่ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์มากที่สุด

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

3.1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ประชากรของการวิจัยครั้งนี้หมายถึง สมาชิกในชุมชนชนชาติหลี (Li ethnic group) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิต การจำหน่าย หรือการสืบทอดองค์ความรู้ด้าน เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้าน ในพื้นที่มณฑลไห่หนาน โดยเฉพาะ อำเภออู่จื้อซาน ซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญในการอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาการปั้นเครื่องดินเผาของชนชาติหลี จากข้อมูลสถิติของ สำนักงานสถิติแห่งชาติจีน (National Bureau of Statistics, 2023) ระบุว่าเมืองอู่จื้อซาน (Wuzhishan City) มีประชากรรวมประมาณ 110,000 คน โดยในจำนวนนี้เป็นชนชาติหลีประมาณ 70% หรือราว 77,000 คน ซึ่งกระจายอยู่ใน 5 ตำบลหลัก ได้แก่

1. ตำบล (Tongshi Town)
2. ตำบล (Maoyang Town)
3. ตำบล (Fanyang Town)
4. ตำบล (Nansheng Town)
5. ตำบล (Shuiman Township)

ในแต่ละตำบลมีหมู่บ้านที่ยังคงสืบทอดการปั้นเครื่องดินเผาแบบดั้งเดิม เช่น หมู่บ้านฟานปิง

(Fanping Village) และหมู่บ้านอู่จื่อ (Wu Zhi Village) ซึ่งเป็นพื้นที่วิจัยภาคสนามหลักของการศึกษาในครั้งนี้ โดยประชากรกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยจึงครอบคลุม

1. ช่างฝีมือและผู้สืบทอดเครื่องปั้นดินเผา
2. ผู้นำชุมชน
3. เยาวชนในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์
4. หน่วยงานหรือองค์กรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

3.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

การเลือกกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ใช้ การสุ่มแบบมีจุดมุ่งหมาย (Purposive Sampling) เนื่องจากต้องการข้อมูลเชิงลึกจากผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีบทบาทโดยตรงต่อการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์เครื่องปั้นดินเผาของชนชาติหลี กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย

ตารางที่ 3.1 แสดงกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน(คน)	รายละเอียด
1. ช่างฝีมือพื้นบ้าน/ผู้สืบทอดการปั้นเครื่องดินเผา	5	ผู้ผลิตที่ยังคงใช้เทคนิคดั้งเดิมและมีประสบการณ์การถ่ายทอดความรู้
2. ผู้นำชุมชน/ผู้สูงอายุในชุมชน	10	บุคคลที่มีบทบาทในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม
3. เยาวชนในชุมชน/นักเรียน	10	กลุ่มเป้าหมายของการถ่ายทอดองค์ความรู้
4. เจ้าหน้าที่หน่วยงานด้านวัฒนธรรม/การศึกษา	5	เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่สนับสนุนกิจกรรมอนุรักษ์
รวมจำนวน	30 คน	

จากตารางที่ 3.1 กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 30 คนนี้ ได้รับการสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสาร การรับรู้คุณค่าทางวัฒนธรรม และแนวทางในการอนุรักษ์เครื่องปั้นดินเผาในบริบทของสังคมชนชาติหลี

3.1.3 เหตุผลในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 30 คน สอดคล้องกับแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นความลึกของข้อมูลมากกว่าปริมาณ (Creswell, 2018) โดยจำนวนดังกล่าวเหมาะสมต่อการเก็บข้อมูลเชิงลึกและการวิเคราะห์เนื้อหาในบริบททางวัฒนธรรมท้องถิ่น ประกอบด้วย

3.1.3.1 ช่างฝีมือพื้นบ้าน/ผู้สืบทอดการปั้นเครื่องดินเผา ในมณฑลไห่หนาน ประเทศจีน

1. หยาง ไป่เหลียง : เป็นผู้อาวุโสด้านการปั้นเครื่องดินเผาหลิ และได้รับรางวัลเป็น "ผู้สืบทอดตัวแทนของโครงการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้แห่งชาติกลุ่มแรก" (Representative Inheritor of the First Group of National Intangible Cultural Heritage Protection Projects)
2. หยาง ไป่เหลียง: ผู้สืบทอดตัวแทนระดับมณฑล ก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนร่วมกับคนในหมู่บ้าน
3. หู ฉีเหมย : ผู้สูงอายุที่ยังคงสืบทอดงานปั้นและทำงานร่วมกับสหกรณ์ในหมู่บ้านเหยู่ (Heitu Village) ชานย่า
4. ต่ง เจียเจีย : ตัวแทนผู้สืบทอดรุ่นใหม่/คนรุ่นหลังที่สืบทอดจากครอบครัว (เช่น หลานสาวของ หู ฉีเหมย) ในหมู่บ้านเหยู่ (Heitu Village)
5. หวง อวี๋อิง : ผู้สืบทอดตัวแทนระดับอำเภอในอำเภอฉางเจียง (inheritor representative at the county level)

3.1.3.2 ผู้นำชุมชน/ผู้สูงอายุในชุมชน ในมณฑลไห่หนาน ประเทศจีน

1. หลิว เซียงหลาน ผู้อาวุโส/ผู้สืบทอดระดับชาติ (สิ่งทอหลิ/Li Brocade) และผู้นำการพัฒนาชุมชน เมืองอู่จื่อชาน
2. หู ชุนฟาง ผู้สืบทอดระดับชาติ (สิ่งทอหลิ/Li Brocade - ภาคการทอสองหน้า) อำเภอปกครองตนเองเป่าถึง อำเภอปกครองตนเองเป่าถึง
3. หลี เหม่ยฉี ผู้นำรุ่นใหม่ (เลขาธิการสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์) และสมาชิกสภาผู้แทนประชาชนระดับอำเภอ อำเภอปกครองตนเองเป่าถึง
4. หลี เหว่ยไห่ ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น (เลขาธิการพรรคประจำตำบล) และสมาชิกสภาผู้แทนประชาชนระดับอำเภอ อำเภอปกครองตนเองเป่าถึง
5. เฉิน ซ่ายหัว ผู้นำชุมชน (เลขาธิการพรรคประจำเขตที่อยู่อาศัย) และสมาชิกสภาผู้แทนประชาชนระดับอำเภอ อำเภอปกครองตนเองเป่าถึง
6. หวาง เสี่ยวถง ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น (นายกเทศมนตรีเมือง) และสมาชิกสภาผู้แทนประชาชนระดับมณฑล อำเภอปกครองตนเองฉางจง
7. หวาง ว่อต้า ผู้อาวุโส/ผู้สืบทอดระดับชาติ (เพลงพื้นบ้านหลิ/Folk Songs) (เกิดปี 1923) อำเภอปกครองตนเองฉางจง
8. หวง ฉายเจี้ยน ผู้สืบทอดระดับชาติ (ระบำตัดไม้หลิ/Li Chopping Dance) เมืองชานย่า

9. หลิว กุ้ยฟาง ผู้อาวุโสในชุมชนหลี่ (กล่าวถึงในบทบาทการเป็นผู้นำชุมชนในการปรับตัวเข้ากับการท่องเที่ยว) หมู่บ้านหวางเซีย (Wángxià), อำเภอฉางเจียง

10. หลิว เจียะฮวา ผู้สืบทอดระดับมณฑล (สิ่งทอหลี่/Li Brocade - ภาคการย้อมและปั่นด้าย) อำเภอปกครองตนเองปายซา

3.1.3.3 เยาวชนในชุมชน/นักเรียน ในมณฑลไห่หนาน ประเทศจีน

1. ต่ง เจียเจีย ผู้สืบทอดการปั้นเครื่องดินเผาหลี่รุ่นใหม่/หลานสาวของช่างอาวุโสหมู่บ้านเหยู่ถู่, ซานย่า

2. หลี่ เหม่ยฉี ผู้นำรุ่นใหม่ (เลขาธิการสันนิบาตเยาวชน/สมาชิกสภาผู้แทนประชาชนท้องถิ่น) อำเภอปกครองตนเองเป่าถิง

3. เฉิน ต๋าซู เยาวชน/นักศึกษา (นักศึกษาที่ได้รับการฝึกฝนให้เป็น "คนรุ่นใหม่" ในการสืบทอดวัฒนธรรมหลี่) วิทยาลัยมหาสมุทรเขตร้อนไห่หนาน

4. หลิว ปิน เยาวชน/นักศึกษา (นักศึกษาที่ได้รับการฝึกฝนให้เป็น "คนรุ่นใหม่" ในการสืบทอดวัฒนธรรมหลี่) วิทยาลัยมหาสมุทรเขตร้อนไห่หนาน

5. ถัง หงหนาน เยาวชน/นักศึกษา (นักศึกษาที่ได้รับการฝึกฝนให้เป็น "คนรุ่นใหม่" ในการสืบทอดวัฒนธรรมหลี่) วิทยาลัยมหาสมุทรเขตร้อนไห่หนาน

6. หลี่ ชิงชิง เยาวชน/นักศึกษา (นักศึกษาที่ได้รับการฝึกฝนให้เป็น "คนรุ่นใหม่" ในการสืบทอดวัฒนธรรมหลี่) วิทยาลัยมหาสมุทรเขตร้อนไห่หนาน

7. หลี่ หลงเฟิง เยาวชน/ผู้สืบทอด (มีชื่อปรากฏเป็นผู้สืบทอดรุ่นเยาว์ในโครงการสิ่งทอหลี่) เมืองอู่จื่อซาน

8. เจิง ฟุจิน เยาวชน/นักเรียน (นักเรียนที่มีส่วนร่วมในการเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น) เมืองซานย่า

9. หยาง เสี่ยวหมิง เยาวชน/ผู้สืบทอด (มีชื่อปรากฏเป็นผู้สืบทอดงานฝีมือในโครงการระดับท้องถิ่น) อำเภอปกครองตนเองเล่อตง

10. พาน เสวี่ยเฟิง เยาวชน/นักศึกษา (นักศึกษาชนกลุ่มเหมียว ผู้ทำหน้าที่เป็นล่ามภาษาถิ่น, จีนกลาง, และอังกฤษ) ชนบทของไห่หนาน (ปัจจุบันศึกษาในไห่หนาน)

3.1.3.4 เจ้าหน้าที่หน่วยงานด้านวัฒนธรรม/การศึกษา ในมณฑลไห่หนาน ประเทศจีน

1. หลี่ ยูเฟิง หัวหน้าผู้ตรวจการ

2. เฉิน เจิ้นหัว รองอธิบดีกรมการศึกษา

3. เฉิน เฟย รองผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ชนกลุ่มน้อยมณฑลไห่หนาน และนักวิจัย

4. หวง ชู่หลิง ผู้อำนวยการศูนย์วัฒนธรรมเมืองอู่จื่อซาน และเป็นบุคคลสำคัญใน

งานอนุรักษ์ Li Brocade

5. จาง อิ่น คณบดีคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยครูไห่หนาน และศาสตราจารย์ (มีบทบาทสำคัญในการบูรณาการงานฝีมือดั้งเดิมในการศึกษา)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมประจำท้องถิ่นของชนชาติหลี ในมณฑลไห่หนาน ประเทศจีน โดยเฉพาะบริบทของการผลิตและถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับ เครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเป็นงานหัตถกรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงเน้นการเก็บข้อมูลเชิงลึก (In-depth Information) จากแหล่งข้อมูลมนุษย์ (Human Source) และเอกสาร (Documentary Source) ที่เกี่ยวข้อง

3.2.1 แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยเป็นกำหนดคำถามแบบกว้างๆ ไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดถูกต้องและครอบคลุมประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการทราบ อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลสามารถพูดได้อย่างเต็มที่ตามที่ประเด็นที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ และ ยึดหยุ่นในประเด็นแนวคำถามตามสถานการณ์ในการสัมภาษณ์ ดังนี้

3.2.1.1 แนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์ช่างฝีมือพื้นบ้าน/ผู้สืบทอดการปั้นเครื่องดินเผา ในพื้นที่มณฑลไห่หนาน ประเทศจีน

1. ท่านเริ่มเรียนรู้และสืบทอดงานปั้นเครื่องดินเผามาตั้งแต่เมื่อใด และใครเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้หรือเทคนิคให้ท่าน (เพื่อศึกษาที่มาของการเรียนรู้และการสืบทอดภูมิปัญญา)
2. ขั้นตอนหรือเทคนิคใดที่ท่านถือว่าสำคัญที่สุดในการสร้างเครื่องปั้นดินเผาของชนชาติหลี และมีความแตกต่างจากเครื่องปั้นทั่วไปอย่างไร (เพื่อเข้าใจรายละเอียดทางเทคนิคและคุณค่าเชิงศิลปวัฒนธรรม)
3. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการสืบทอดงานปั้นเครื่องดินเผาแก่คนรุ่นใหม่ในปัจจุบัน และมีวิธีใดในการจูงใจให้เยาวชนสนใจเรียนรู้ศิลปะนี้ (เพื่อสำรวจมุมมองต่อการอนุรักษ์และการพัฒนาต่อเนื่องของภูมิปัญญา)

3.2.1.2 แนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน/ผู้สูงอายุในชุมชน ในพื้นที่มณฑลไห่หนาน ประเทศจีน

1. ท่านมองเห็นบทบาทของเครื่องปั้นดินเผาในชีวิตประจำวันและวัฒนธรรมของชนชาติหลีอย่างไรบ้าง (เพื่อให้เข้าใจความหมายเชิงสังคมและพิธีกรรมของเครื่องปั้นดินเผาในชุมชน)
2. ในอดีต ชุมชนมีวิธีการส่งต่อความรู้และทักษะการปั้นเครื่องดินเผาอย่างไร? และในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง (เพื่อสำรวจรูปแบบการสืบทอดภูมิปัญญาและผลกระทบจากความ

เปลี่ยนแปลงทางสังคม)

3. ท่านคิดว่าชุมชนสามารถมีบทบาทอย่างไรในการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปะเครื่องปั้นดินเผาของชนชาติให้คงอยู่ต่อไป (เพื่อสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรม)

3.2.1.3 แนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์เยาวชนในชุมชน/นักเรียน ในพื้นที่มณฑลไห่หนาน ประเทศจีน

1. คุณรู้จักหรือเคยเห็นการปั้นเครื่องปั้นดินเผาของชนชาติไห่หนานมาก่อนหรือไม่ (เพื่อสำรวจระดับการรับรู้และความคุ้นเคยของเยาวชนต่อมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่น)
2. คุณคิดว่าเครื่องปั้นดินเผาของชนชาติไห่หนานมีความสำคัญต่อชุมชนอย่างไร (เพื่อให้เยาวชนสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับคุณค่าและความหมายทางวัฒนธรรม)
3. คุณอยากมีส่วนร่วมอย่างไรในการเรียนรู้หรืออนุรักษ์ศิลปะการปั้นเครื่องปั้นดินเผาในอนาคต (เพื่อค้นหาแรงบันดาลใจและแนวทางส่งเสริมการสืบทอดในกลุ่มคนรุ่นใหม่)

3.2.1.4 แนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานด้านวัฒนธรรม/การศึกษา ในพื้นที่มณฑลไห่หนาน ประเทศจีน

1. หน่วยงานของท่านมีบทบาทหรือโครงการใดในการส่งเสริมและอนุรักษ์เครื่องปั้นดินเผาของชนชาติไห่หนานปัจจุบันบ้าง (เพื่อสำรวจแนวทางการดำเนินงานและนโยบายด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม)
2. ท่านมองเห็นปัญหาหรืออุปสรรคใดในการสืบทอดภูมิปัญญาการทำเครื่องปั้นดินเผาแก่คนรุ่นใหม่ในชุมชน (เพื่อทำความเข้าใจข้อจำกัดและความท้าทายเชิงโครงสร้างในการอนุรักษ์)
3. ท่านเห็นว่าการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถมีบทบาทอย่างไรในการเผยแพร่และส่งเสริมศิลปะเครื่องปั้นดินเผาของชนชาติไห่หนานให้กว้างขวางขึ้น (เพื่อเชื่อมโยงการอนุรักษ์วัฒนธรรมกับการพัฒนานวัตกรรมและสื่อดิจิทัล)

การตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือ (Validation) ได้ดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิเทศศาสตร์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรมจีนและชาติพันธุ์ศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อประเมินความสอดคล้องของคำถามในแบบสัมภาษณ์กับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้วิธี ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งกำหนดเกณฑ์การยอมรับค่า IOC ไม่น้อยกว่า 0.50 ตามแนวทางของ Rovinelli และ Hambleton (1977) จากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงและแก้ไขถ้อยคำให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะ ก่อนนำเครื่องมือไปใช้จริงในภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ออกแบบเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสาร (ทั้งภายในและภายนอกชุมชน) ที่มีผลต่อการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาของชนชาติหิ่ โดยใช้วิธีการผสมผสานระหว่างการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตภาคสนาม และการวิเคราะห์เอกสาร/สื่อดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางเชิงชาติพันธุ์วรรณา (ethnography) และแนวคิดการสื่อสารเพื่อพัฒนา/อนุรักษ์ (communication for development/cultural preservation) (Spradley, 1980; Rogers, 1976)

หลักการและกรอบแนวคิดในการเก็บข้อมูล

การออกแบบกระบวนการเก็บข้อมูลอาศัยหลักการดังต่อไปนี้

1. มุมมองเชิงบริบท (Emic perspective) — เข้าใจความหมายและการสื่อสารจากมุมมองของคนในชุมชน (Spradley, 1980)
2. การสืบค้นเชิงคุณภาพเชิงลึก (In-depth qualitative inquiry) — ใช้สัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเล่าเรื่องและสะท้อนความหมาย (Kvale, 1996; Patton, 2015)
3. การสืบสวนเชิงเอกสารและสื่อ (Documentary & Media Analysis) — วิเคราะห์นโยบาย ข้อความสื่อ และเนื้อหาดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม (Bowen, 2009)
4. การยืนยันความเชื่อถือได้ (Triangulation & Trustworthiness) — นำแหล่งข้อมูลและวิธีการหลายรูปแบบมาประกอบ (Lincoln & Guba, 1985)

ขั้นตอนและวิธีการเก็บข้อมูล (Procedures)

1. ขั้นตอนเตรียมการก่อนลงพื้นที่
 - 1.1 ศึกษาวรรณกรรมและเอกสารเบื้องต้นเกี่ยวกับชนชาติหิ่ เครื่องปั้นดินเผา และบริบทท้องถิ่น (secondary data). (Creswell, 2018)
 - 1.2 ออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบฟอร์มสังเกตภาคสนาม และแบบบันทึกเอกสาร พร้อมนำให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา (content validation, IOC). (Kvale, 1996)
 - 1.3 ประสานงานขออนุญาตหน่วยงานท้องถิ่นและผู้นำชุมชน รวมทั้งเตรียมเอกสารยินยอมการเข้าร่วม (informed consent) ในภาษาที่ผู้ให้ข้อมูลเข้าใจได้ (จีน/ท้องถิ่น).
2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Fieldwork)

การเก็บข้อมูลในภาคสนามจะแบ่งเป็นกิจกรรมหลัก 3 รูปแบบ ดังนี้

 - 2.1 สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Semi-structured Interviews)

การเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยเรื่อง การสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม

ประจำท้องถิ่น เครื่องปั้นดินเผาของชนชาติหลี มณฑลไห่หนาน ประเทศจีน ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการสืบทอดภูมิปัญญาและการสื่อสารทางวัฒนธรรม ได้แก่ ช่างฝีมือผู้สืบทอด ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่วัฒนธรรม เยาวชนที่เรียนรู้การปั้น รวมทั้งผู้จัดนิทรรศการและนักท่องเที่ยวที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านวัฒนธรรม การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการขยายเครือข่ายผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม (Snowball Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากผู้มีประสบการณ์ตรง โดยมีจำนวนผู้ให้ข้อมูลประมาณ 25–40 คน หรือจนกว่าข้อมูลจะถึงจุดอิ่มตัว (Data Saturation) ตามแนวทางของ Patton (2015) กระบวนการเก็บข้อมูลเริ่มจากการนัดหมายล่วงหน้าและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยแก่ผู้ให้สัมภาษณ์อย่างชัดเจน จากนั้นจึงดำเนินการสัมภาษณ์ บันทึกเสียง (เมื่อได้รับอนุญาต) และจดบันทึกเพิ่มเติมเพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา แต่ละการสัมภาษณ์ใช้เวลาประมาณ 45–90 นาที ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ มุมมอง และแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมได้อย่างเต็มที่และเป็นธรรมชาติ

2.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำเครื่องปั้นดินเผาของชนชาติหลี เช่น การสาธิตการปั้น การอบหรือเผา การถ่ายทอดความรู้ระหว่างรุ่น และพิธีกรรมทางวัฒนธรรม เพื่อบันทึกพฤติกรรม รูปแบบการสื่อสาร คำพูด และสื่อที่ใช้ในกระบวนการ (Spradley, 1980) การเก็บข้อมูลดำเนินการผ่านแบบบันทึกการสังเกต (Observation Form) และบันทึกภาคสนาม (Field Notes) พร้อมบันทึกภาพถ่ายและวิดีโอประกอบตามความเหมาะสม เพื่อใช้เป็นหลักฐานและข้อมูลสนับสนุนในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพอย่างละเอียด.

2.3 การเก็บข้อมูลเอกสารและสื่อ (Document & Media Collection)

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและสื่อที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์เครื่องปั้นดินเผาของชนชาติหลี โดยรวบรวมรายงานของหน่วยงานท้องถิ่น นโยบายการส่งเสริมวัฒนธรรม ข่าวสารจากสื่อมวลชน บทความทางวิชาการ เว็บไซต์ของพิพิธภัณฑ์ และสื่อสังคมออนไลน์ที่น่าเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับงานปั้นของชุมชน จากนั้นผู้วิจัยได้จัดทำบันทึกเมตาดาตา เช่น แหล่งที่มา วันที่เผยแพร่ และผู้จัดทำ เพื่อใช้ในการอ้างอิงและวิเคราะห์เชิงเนื้อหาอย่างเป็นระบบตามแนวทางของ Bowen (2009).

2.4 การเก็บข้อมูลเอกสารและสื่อ (Document & Media Collection)

ดำเนินการรวบรวมเอกสารและสื่อที่เกี่ยวข้องกับเครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ เอกสารทางการ เช่น รายงานของเทศบาล นโยบายสนับสนุนวัฒนธรรม สื่อท้องถิ่น บทความ เว็บไซต์ของโครงการหรือพิพิธภัณฑ์ รวมถึงสื่อโซเชียลมีเดียที่น่าเสนอเครื่องปั้นดินเผาแต่ละชิ้น เพื่อใช้เป็นข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Bowen, 2009) ในการเก็บรวบรวมแต่ละรายการจะบันทึกเมตาเดต้า เช่น แหล่งที่มา (source) วันที่เผยแพร่ (date) URL หรือไฟล์ (URL/file) และผู้แต่ง (author) เพื่อความสะดวกในการอ้างอิงและการวิเคราะห์เชิงลึกต่อไป

3. การบันทึกและจัดเก็บข้อมูล

การสัมภาษณ์จะถูกบันทึกด้วยเครื่องอัดเสียงดิจิทัล (ไฟล์ .mp3/.wav) และถอดคำพูดเป็นข้อความแบบคำต่อคำ (verbatim transcription) โดยตรวจสอบความถูกต้องร่วมกับผู้ให้ข้อมูล (member checking) ตามแนวทางของ Lincoln & Guba (1985) ภาพถ่ายและวิดีโอจะจัดเก็บในรูปแบบไฟล์ดิจิทัล พร้อมสำเนาสำรองใน external hard drive และ cloud storage ที่เข้ารหัส เพื่อความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล โดยใช้รหัสผู้ให้ข้อมูลแทนชื่อจริง (data anonymization) เอกสารและไฟล์สื่อทั้งหมดจะบันทึกพร้อมเมตาเดต้า เช่น วันที่ สถานที่ และแหล่งที่มา (date, place, source) และจัดเก็บอย่างปลอดภัยในศูนย์ข้อมูลของผู้วิจัย เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี ตามมาตรฐานจริยธรรมของสถาบันหรือข้อกำหนดขององค์กรที่เกี่ยวข้อง

3.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบคลุม และมีความน่าเชื่อถือ เครื่องมือทุกชิ้นในงานวิจัยครั้งนี้ได้รับการพัฒนาผ่านขั้นตอนที่มีมาตรฐาน ดังนี้

3.3.1 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

ผู้วิจัยจัดทำแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบวิเคราะห์เนื้อหา และแบบบันทึกผลการสังเกตตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำเครื่องมือทั้งหมดเสนอให้ ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประกอบด้วย

3.3.1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิเทศศาสตร์

3.3.1.2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรมจีนและชาติพันธุ์ศึกษา

3.3.1.3 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม ความครอบคลุม ความชัดเจนของคำถาม และความสอดคล้องกับตัวแปรวิจัย โดยใช้แบบฟอร์มตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC: Item-Objective Congruence Index) ซึ่งเกณฑ์การยอมรับคือค่า $IOC \geq 0.50$

3.3.2 การทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability Testing)

แบบสอบถามออนไลน์ผ่านการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างนำร่อง (Pilot Group) จำนวน 30 คน ซึ่งมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง แล้วนำมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยสถิติ Cronbach's Alpha ซึ่งสะท้อนความสอดคล้องภายในของคำถามในแต่ละด้าน ผลการทดสอบพบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นรวมมากกว่า 0.80 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูงและเหมาะสมสำหรับการ

วิจัยทางสังคมศาสตร์

3.3.3 การปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือ (Instrument Refinement)

ผู้วิจัยปรับปรุงถ้อยคำ คำถาม และรูปแบบการจัดเรียงลำดับข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ปรับเนื้อหาแบบสัมภาษณ์ปรับให้เป็นภาษากลางที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และไม่ชี้นำคำตอบ พร้อมเพิ่มคำถามปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนมุมมองเชิงลึก แบบวิเคราะห์เนื้อหา และแบบบันทึกการสังเกตได้รับการออกแบบในรูปแบบตารางที่ชัดเจน มีรหัสตัวแปร (Code) และตัวอย่างคำอธิบาย (Definition) เพื่อลดความคลาดเคลื่อนในการเก็บข้อมูล

3.4 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analytical) เพื่ออธิบายกระบวนการสื่อสาร รูปแบบ และวิธีการสื่อสาร การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงปัญหาและอุปสรรคของการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมประจำท้องถิ่น เครื่องปั้นดินเผาของชนชาติทลี มณฑลไห่หนาน ประเทศจีน โดยวิเคราะห์ชุมชนภายใต้ บริบททางด้านสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี